

RUOVESI ÄIJÄNNIEMI

Kivikautisen löytö- ja asuinpaikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1995

RUOVESI Äijänniemi
11

Kivikautisen löytö- ja asuin-
paikan koekaivaus

Simo Vanhatalo
1995

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi:	Ruovesi Äijäinniemi
Muinaisjäännöstyyppi:	kivikautinen asuinpaikka, I maailmansodan aikaisia puolustusrakennelmia
SKL- ja inventointinumero:	11 (Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset) Visuvesi 6 (M. Huurre, inv. 1970)
Lääni:	Hämeen lääni
Kunta:	Ruovesi
Kylä:	Visuvesi
Tila, rek.no:	3:96
Paikan nimi:	Äijäinniemi
Maanomistaja:	Matti Lammi
Osoite:	Rihmakuja 3, 04230 Kerava
Peruskartta:	2214 10 VISUVESI, 1:20 000
Koordinaatit:	x = 6890 42 y = 2496 54 z = n. 100
Rahoittaja:	Museovirasto, koekaivausryhmä II
Tutkimusaika:	5.-16.6. 1995
Tutkimustapa:	Koekaivaus, koekuopat ja -oja
Tutkimusala / kaivausala:	1200 m ² / n. 18 m ²
Kaivauksenjohtaja:	Simo Vanhatalo, HuK
Piirtäjä:	Päivi Maaranen, HuK
Kaivajat:	2-3, Ruoveden kunnan palkkaamia
Kaivauslöydöt v.1995:	KM 29740: 1-34. Nuolenkärki (kvartsia), survinkivi, kvartsiesineitä ja -iskoksia, kuonaa, palanutta savea, C ¹⁴ -hiilinäytteitä. Diar. 7.10.1996
Aikaisemmat tutkimukset:	Inventointi: M. Huurre 1970 Tarkastus: T. Heikkurinen-Montell 1994
Aikaisemmat löydöt:	Ruoveden Visuveden nuorisoseuran ⁴ kokelmat: pohjalainen kivi- ¹⁰ kirves?, löydetty 1924 Äijäinniemestä KM 18331: 1-2. Diar. 12.2.1971. M. Huurre, inv. 1970
Lähistön aikaisemmat tutkimukset:	Kaivaus: A. Äyräpää 1930: Visuvesi, Ylistalon puutarha (sijaitsee noin 400 m Äijäinniemestä länteen)
Valokuvat:	f. 104638-648, kuvat 1-11, s. 14-16, luettelo s. 5
Diat:	d. 35048-51, luettelo s. 5

Karttaotteet: GT 4, 1:200 000, p. 1991, A4, s. 6
Peruskartta 2214 10 VISUVESI, 1:20 000, p. 1983/1988, s. 7

Kartat: Yleiskartta, mk 1:1000, A4, s. 8
Taso- ja profiili(luonnos)kartta, koekuoppa 1, mk 1:25, A4, s. 9
Profiilikartta, piirretty idästä, ruudut 0 m-6 m, mk 1:25, A4, s. 10
Profiilikartta, piirretty idästä, ruudut 6 m-12 m, mk 1:25, A4, s. 11
Profiilikartta, piirretty idästä, ruudut 12 m-15 m, mk 1:25, A4, s. 12

Liite: Pintaprofiili- ja koeojan pohjaprofiilidiagrammi, A4, s. 13

TUTKIMUSPERUSTE

Kesäasunnon rakentaminen kivikautiselle löytöpaikalle. Niemenkärjestä on löytynyt v. 1924 pohjalainen kivikirves sekä vuoden 1970 inventoinnissa hiottu kivenkappale ja kvartsi-iskoksia.

KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Äijänniemen kivikautinen löytö/asuinpaikka sijaitsee Visuvedellä, Ruoveden kirkosta noin 17 km pohjoiskoilliseen, Visuveden kanavan koillispuolella. Tutkimusalue sijoittui niemen keskiosan tasanteelle, tontille 3:96. Tutkimusalueen pohjoispuolella on vanhaa, ojitettua peltoa, jossa kasvoi runsaasti kangaskortetta (*Equisetum hyemale*). Niemessä maasto laskee jyrkästi rantoja kohti. Niemen länsirinteissä ja eteläkärjessä on I maailmansodan aikaisia puolustusrakennelmia, tykkipatteri, ampumapesäkkeitä ja juoksuhautoja. Nykyisen rannan törmät ovat vilkkaasti liikennöidyn vesireitin aiheuttaman aalteroosion kuluttamia.

Peruskartassa niemen nimenä on Äijänniemi, mutta oikea muoto on Äijänniemi. Nimi johtuu siitä, että kauan sitten jotkut miehet? joivat niemessä kanavan toisella puolella olleen oluttehtaan tuotteita. Nimelle voi löytyä selitys myös Visuveden harjun vanhemmasta nimestä, Akkalankankaasta.

TUTKIMUSMENETELMÄT:

Tutkimusalue määräytyi suunnitellun kesärakennuksen kohdalle. Tontin keskelle kaivettiin koekuoppia (1x1 m) 10 kappaletta. Niiden lisäksi kaivettiin 15 m:n pituinen ja 60 cm:n levyinen, pohjoissuuntainen koeoja niemen länsirinteeseen. Se leikkaa kohtisuorasti rinteessä heikosti erottuvia rantavalleja. Kaivauserroksien paksuus oli keskimäärin 10 cm, joka kaivettiin tarpeen mukaan joko lapiolla tai lastalla. Niemen molemmista rinteistä vaaittiin pintaprofiilit, joilla selvitettiin muinaisten rantavallien sijainti. Kiintopiste siirrettiin nykyisen Nuorisoseurantalon nurkalta (122.69 m mpy), noin 500 m päästä. Niemessä olevat I maailmansodan aikaiset puolustusjärjestelmän kaivannot kartoitettiin.

LÖYDÖT

Kvartsimateriaalia löytyi melko paljon pieneen kaivausalaan nähden eli 61 kappaletta, 842 g. Koekuopan 1 pohjoisprofiilia puhdistettaessa löytyi kvartsinen nuolenkärki (KM 29740:3). Se on taitavasti retusoitu ja sen mitat ovat 42 x 11 x 8 mm. Poikkileikkaukseltaan se on kuperan harjava, kvartsiaines on valkoista ja hyvälaatuista. Löytösyvyys oli noin 60 cm (103.05 m mpy). Muut kvartsisiesineet voidaan määritellä kaapimiksi, niitä on 7 kpl/46 g. Kvartsi-iskoksia löytyi yhteensä 53 kpl/786 g. Iskosten laatu ei ollut kovin hyvä, se oli rakeista ja joissakin kappaleissa oli epäpuhtauksena mm. kiillettä. Jauhinkiven (:6) muoto on lähes pyöreä, lappeilta hieman litistynyt. Sen mitat on noin 90 x 62 mm ja paino 750 g. Sen pinta on osittain käytössä kulunut sileäksi, mutta siinä on myös näkyvissä tikkauksen jäljet. Kivilajin väri on hieman punertavan harmaa.

Kivikautiset löydöt tulivat 102.90 - 103.83 m mpy korkeuksilta, lähinnä niemen etelärinteen törmästä. Tämä vastaa hyvin A. Äyräpään kaivauksen v. 1930 kampakeraamisen ajan löytöjen korkeutta.

Muu löytömateriaali voidaan ajoittaa lähinnä historialliseen ja nykyaikaan. Kuona ja tummanruskea palaneen saven (:13, tiilestä?) kappale viittaavat joko siihen että lähistöllä on ollut pajatoimintaa tai peltojen käytön aikana paikalle on tuotu asutus- ym. jätettä. Turvekerroksessa oli useita tiilenkappaleita. On myös mahdollista, että puolustuslaitteita rakennettaessa paikalle on tullut resenttiä ainesta. Paikalta löytyneet lasipullojen kappaleet voivat liittyä lähistöllä olleeseen oluttehtaaseen.

KIINTEÄT RAKENNELMAT

Koekuopasta 1 löytyi erikoisella tavalla säilyneen tulisijan jäännökset. Koekuopan kohdalla turvekerroksessa näkyi lievä painauma, jota pidettiin, ainakin aluksi, kannon aiheuttamana, mutta kun kuoppaa kaivettiin syvemmälle alkoi paljastua noenvärjäämää maata (ks. koekuoppakartta s. 9). Sen kohdalta kuopan profiilia puhdistettaessa löytyi kvartsinuolenkärki. Kun kuoppaa oli kaivettu noin 40 cm:n syvyyteen, alkoi nokiläikkä laajeta. Profiililuonnoksesta käy ilmi nokimaaläikän erikoinen muoto. Se muistuttaa ylösalaisin olevaa sientä. Ilmiölle ei ole vielä löydetty selkeää selitystä, mutta oletettavasti tulisijan päälle on tullut paksu tulvahiekkakerros, joka on osittain leikannut ja peittänyt läikkää. Muistakin koekuopista, esimerkiksi numero 4:n seinämän puhtaassa ruskeassa hiekassa näkyi maanpintaa kohti nouseva kaareva ruostejuova. Samoin sekä niemen poikittaisissa pintavaaituslinjoissa että koeojan profiileissa 8-9 m:n kohdalla näkyi vedentulvimiseen viittaavia rantamuodostumia (ks. profiilikartat s. 10-12). Koeojassa 7.8 - 8.8 m kohdalla näkyi lievä likamaajuova, joka rajautuu toisesta reunastaan vanhaan rantavalliin. Likamaaläikän korkeus 103.28 - 103.40 vastaa suunnilleen koekuopan 1:n tulisijan ja nuolenkärjen löytöpaikan korkeutta (103.05). Muista koekuopista ei löydetty vastaavia muinaiseen asutukseen viittaavia merkkejä.

YHTEENVETO

Tutkittavalta rakennustontilta löydettiin vähän kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia merkkejä. Pienen tulisijan osittain tuhoutuneet ja sekoittuneet jäänteet kuulunevat kivikautiseen asuinpaikkakerrokseen, mutta sen tarkka ikä varmistuisi vasta C¹⁴-hiilinäytteen avulla. Löydöistä merkittävimpiä ovat taitavasti tehty kvartsinuolenkärki ja survinkivi. Muu kvartsiaineisto on laadultaan huonoa. Paikalta on myös resentejä kaivauslöytöjä.

Äijäinniemen lisätutkimuksiin ei tällä hetkellä ole tarvetta, koska paikan rakennussuunnitelmat koskevat tällä kertaa vain pienialaisen tontin yläosaa. Kaivaustulosten perusteella voidaan todeta, ettei rakennushanke haittaa paikan esihistoriallista muinaisjäännöstä. Linnoituslaitteiden osalta tilanne on ongelmallisempi, varsinkin naapuritonttien kohdalla.

Helsingissä 17. 10. 1996

Simo Vanhatalo

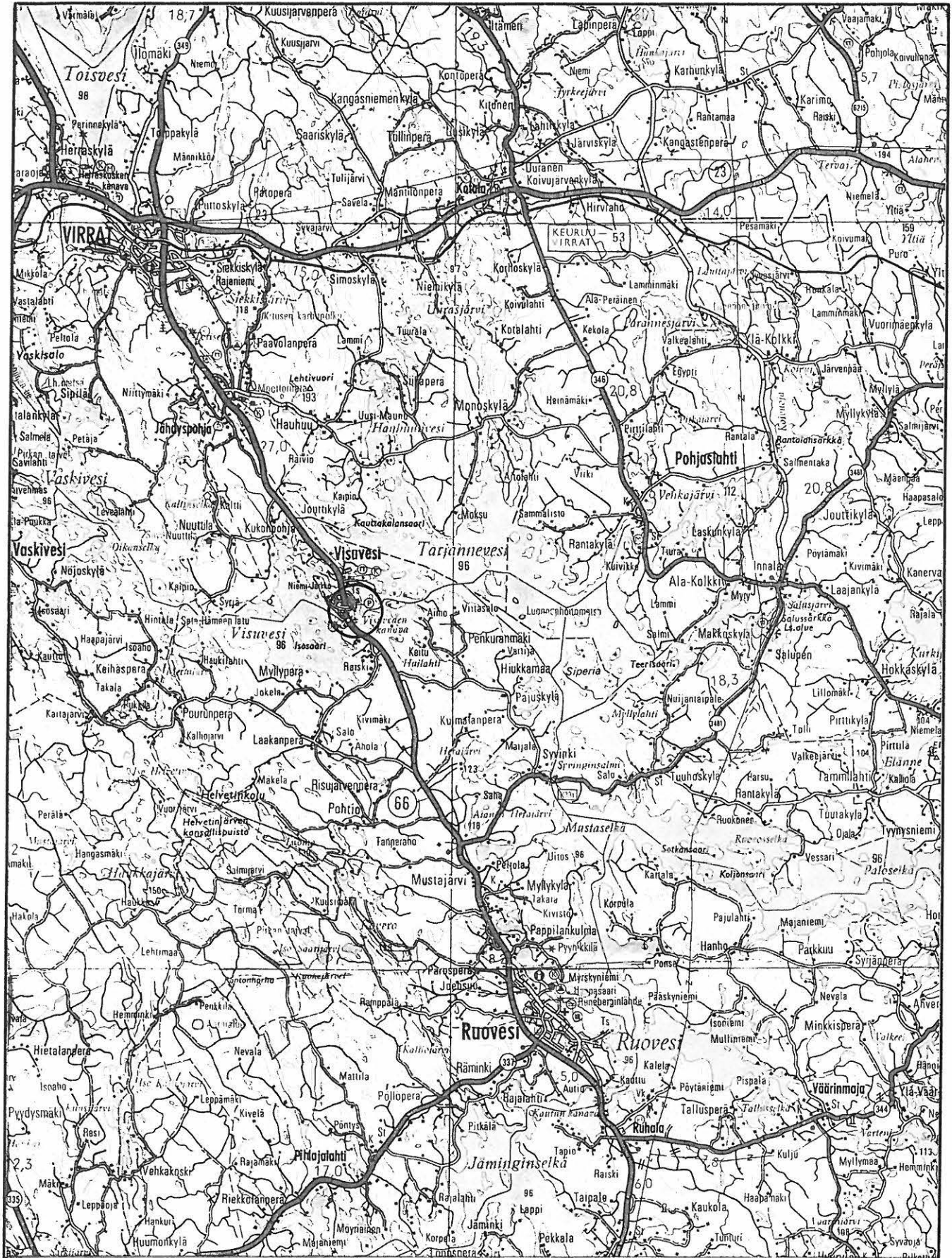
VALOKUVALUETTELO

Kuvan / negatiivin numero	aihe
1 / 104638	Äijänniemen kärjen keskiosaa, koekuopat 1-5, kuvattu kaakosta.
2 / 104639	Äijänniemen kärjen keskiosaa, kuvattu luoteesta.
3 / 104640	Koekuopan 4 eteläreunan keskellä kaareva ruostejuova ja vasemmassa yläreunassa tuhkanharmaa noensekainen läikkä, kuvattu luoteesta.
4 / 104641	Niemen kärjessä oleva I maailmansodan aikainen tykkipatteri, kuvattu kaakosta.
5 / 104642	Niemen kärjessä oleva I maailmansodan aikainen tykkipatteri, kuvattu koillisesta.
6 / 104643	Niemen länsiosan juoksuautoja, kuvattu idästä.
7 / 104644	Koeoja ja taustalla Tarjanne-järvi, kuvattu koillisesta.
8 / 104645	Piirtäjä Päivi Maaranen tutkii koeojan profiilia, kuvattu lounaasta.
9 / 104646	Kosovonalbaanilainen arkeologi Mithat peittää koeojaa.
10 / 104647	Äijänniemen vanhojen peltojen kohdalla kasvoi runsaasti kangaskortetta.
11 / 104648	Visuveläinen Pekka Niemi kaivaa koekuoppaa.

DIALUETTELO

Dian numero	aihe
35048	Äijänniemen kärjen keskiosaa, kuvattu luoteesta.
35049	Koekuopan 1 tulisija noin 65 cm:n syvyydessä, kuvattu pohjoisesta.
35050	Koekuopan 2 nurkassa ruosteen ja harmaan hiekan välissä näkyi kaipa ruostejuova, kuvattu kaakosta.
35051	Koekuopan 4 eteläreunan keskellä kaareva ruostejuova ja vasemmassa yläreunassa tuhkanharmaa noensekainen läikkä, kuvattu luoteesta.

valok. S. Vanhatalo

RUOVESI Äijänniemi
x= 6890 42, y= 2496 54, z= n. 100

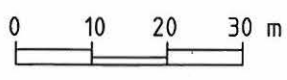
Pk 2214 10 VISUVEZI
1:20 000, p. 1984/1990
Simo Vanhatalo 1995

23° 55'	Orivedelle	Murtoniemi
-24m 20s	Nak = +1°	Nak = +45°
2496		2498

RUOVESI Äijänniemi

S. Vanhatalo 1995
yleiskartta 1:1000
piirt. P. Maaranen

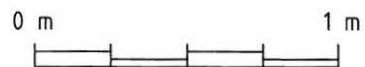
- ▣ koekuoppa
- ▭ koeoja
- ⚡ juoksuhauta
- T tykkipatteri
- rajapyykki
- - kaapelilinja

RUOVESI Äijänniemi

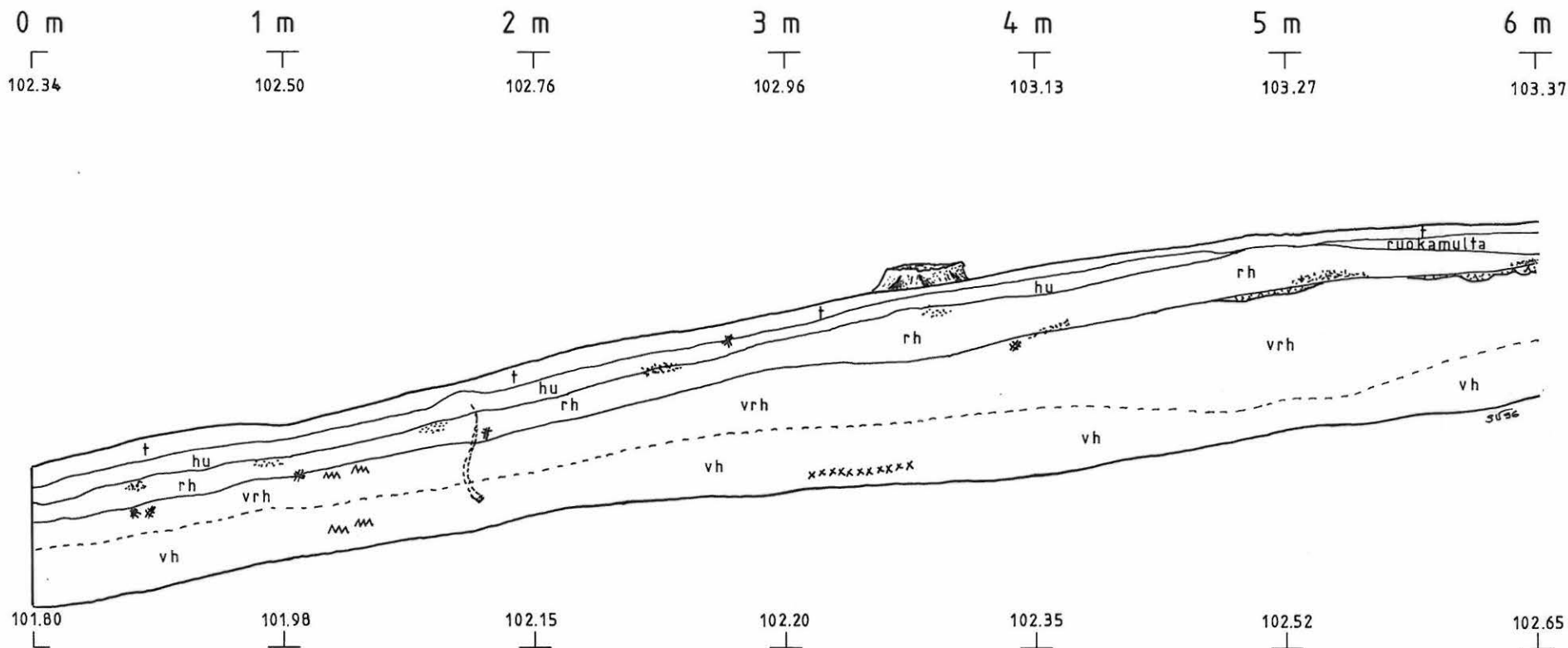
S. Vanhatalo 1995

profiilikartta 1:25 ruudut: 0m - 6m

piirt. P. Maaranen

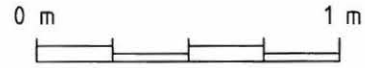
t = turve	rh = ruskea hiekka	vh = vaalea harmaa hiekka	hu = huuhtoutunut hiekka
* = hiili	... = nokimaa	xxx = harmaa tiivis pohjahiekka	vrh = vaalea ruskea hiekka
/// = harmaa savi	\\ = heikko likamaa	m = ruostehiekka	

RUOVESI Äijänniemi

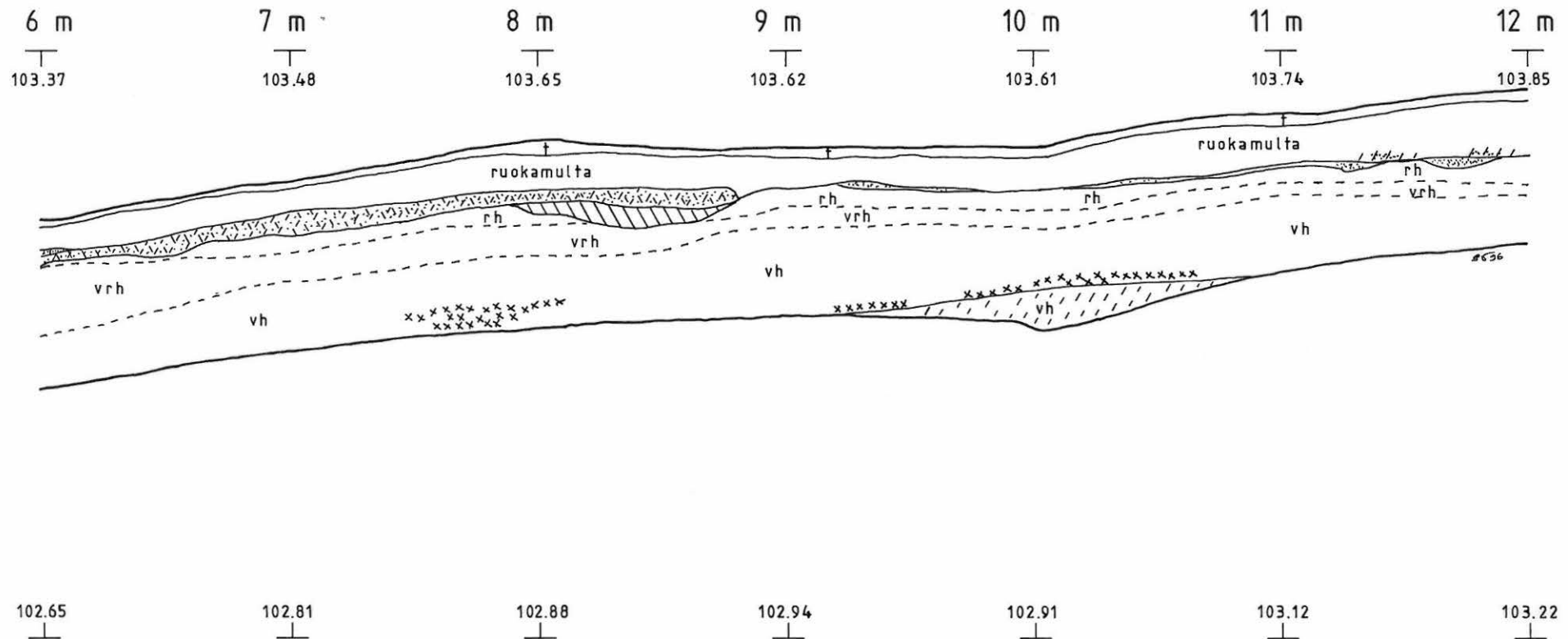
S. Vanhatalo 1995

profiilikartta 1:25 ruudut: 6m - 12m

piirt. P. Maaranen

t = turve rh = ruskea hiekka vh = vaalea harmaa hiekka vrh = vaalea ruskea hiekka
 * = hiili : : : = nokimaa xxx = harmaa tiivis pohjahiekka
 /// = harmaa savi \ \ \ = heikko likamaa

RUOVESI Äijänniemi

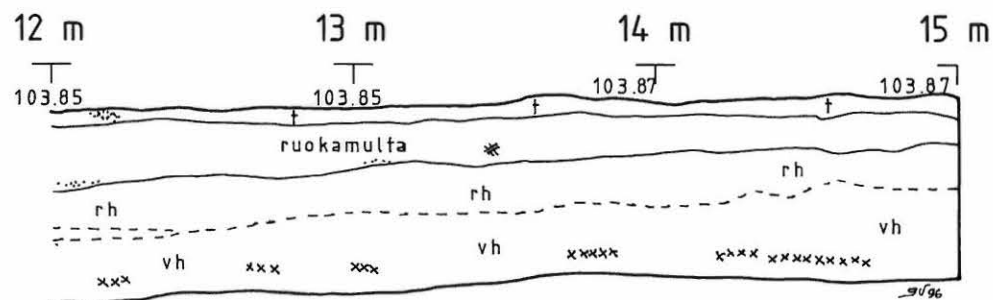
S. Vanhatalo 1995

profiilikartta 1:25 ruudut: 12m - 15m

piirt. P. Maaranen

t = turve rh = ruskea hiekka vh = vaalea harmaa hiekka vrh = vaalea ruskea hiekka
 * = hiili :: = nokimaa xxx = harmaa tiivis pohjahiekka
 /// = harmaa savi \\\ = heikko likamaa

103.22

103.24

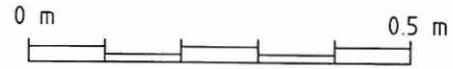
103.30

103.27

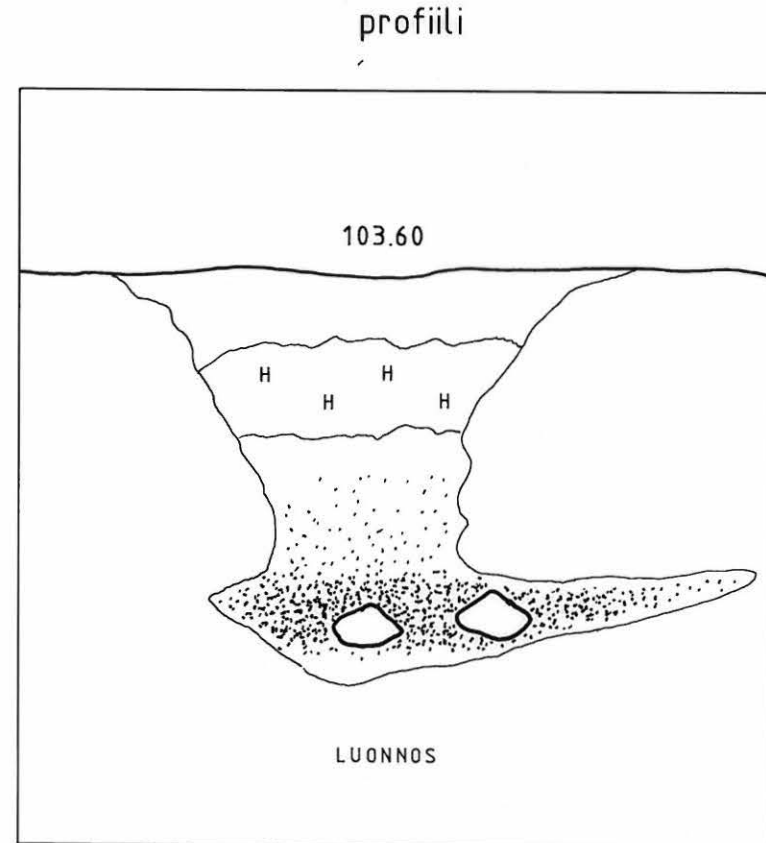
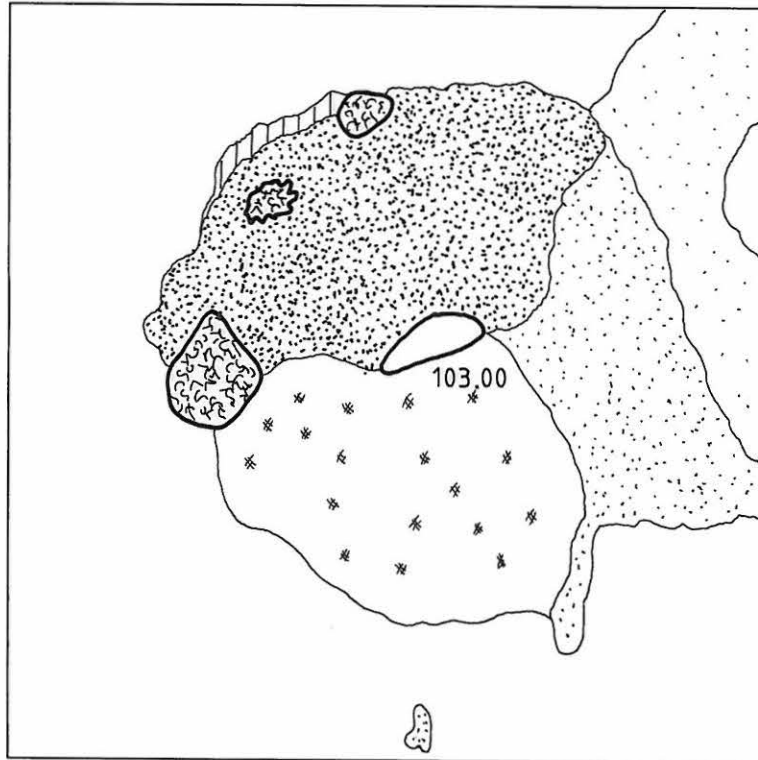
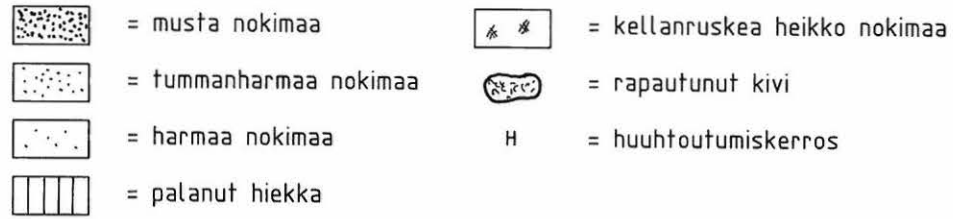
RUOVESI Äijänniemi

S. Vanhatalo 1995

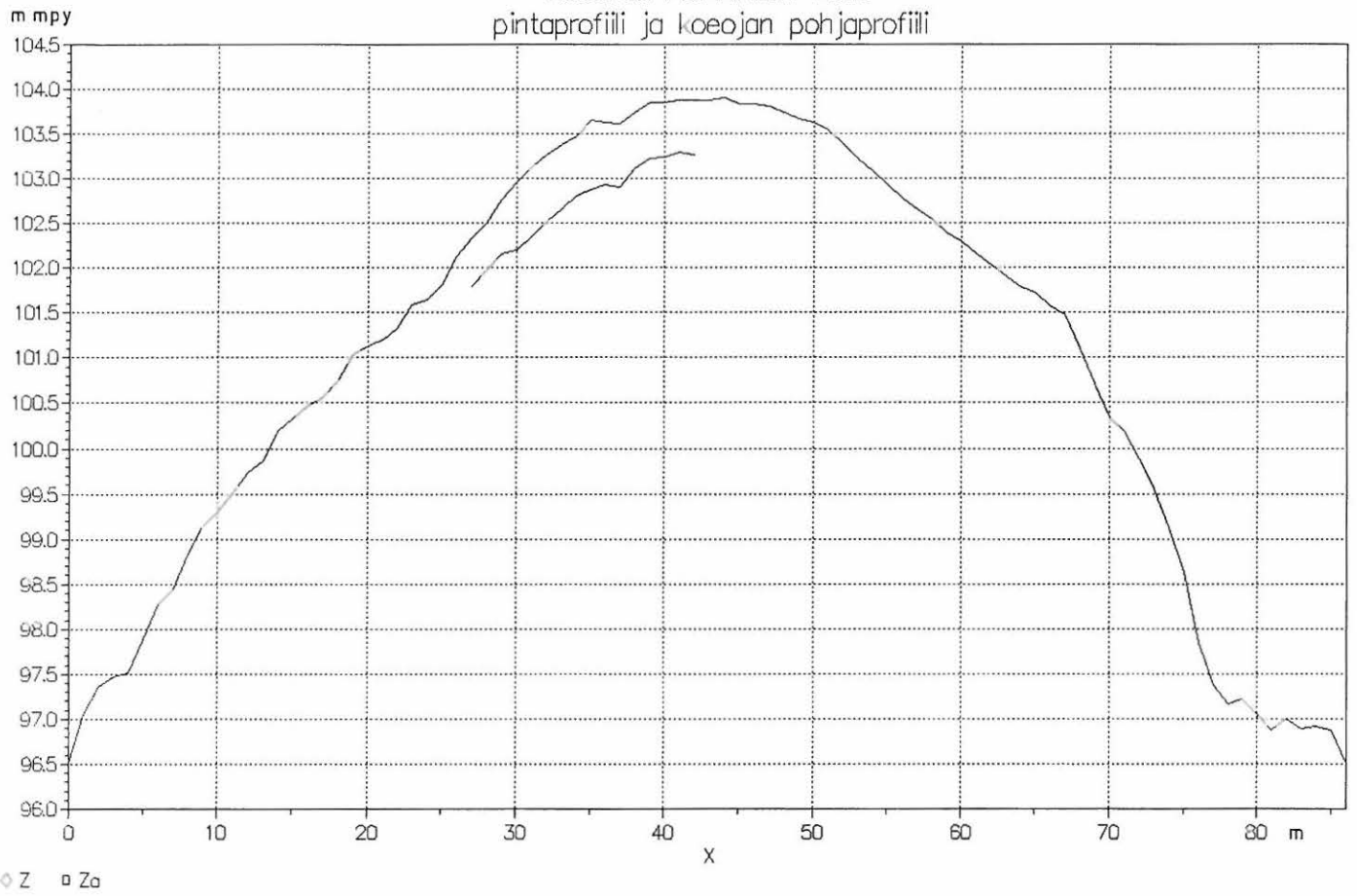
Koekuoppa 1 1:10

piirt. P. Maaranen

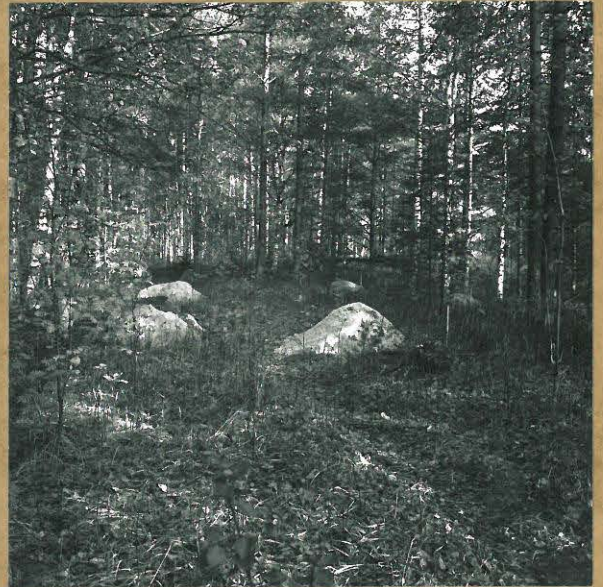

RUOVESI ÄJÄNNIEMI 1995
pintaprofiili ja koeojan pohjaprofiili

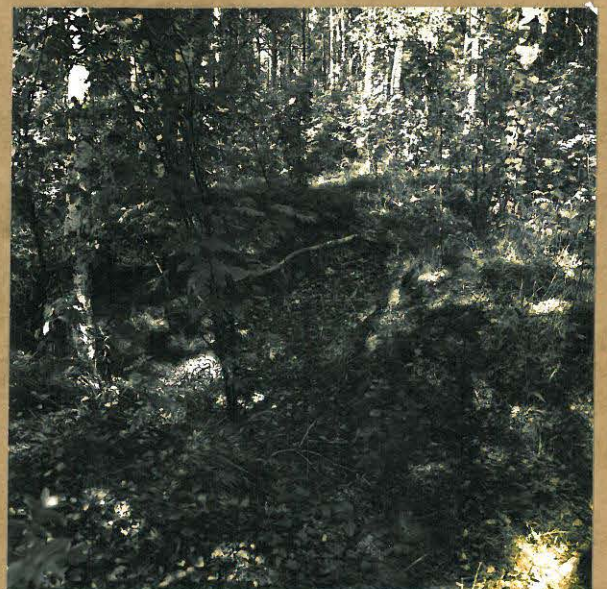
KUVA 1. F. 104638
ÄIJÄINNIEMEN KÄRJEN KESKIOSAA,
KOEKUOPAT 1-5, KUVATTU KAA-
KOSTA.

KUVA 2. F. 104639
ÄIJÄINNIEMEN KÄRJEN KESKIOSAA,
KUVATTU LUOTEESTA.

KUVA 3. F. 104640
KOEKUOPAN HETELÄREUNAN KES-
KELLÄ KAAREVA RUOSTEJUOVA JA
VASEMMASSA YLÄREUNASSA TUH-
KANHARMAA NOENSEKAINEN LÄIK-
KÄ, KUVATTU LUOTEESTA.

KUVA 4. F. 104641
NIEMEN KÄRJESSÄ OLEVA I MAAIL-
MANSODAN AIKAINEN TYKKIPAT-
TERI, KUVATTU KAAKOSTA.

KUVA 5. F. 104642
NIEMEN KÄRJESSÄ OLEVA I MAA-
ILMAUSODAN AIKAINEN TYKKI-
PATTERI, KUVATTU KOILLISESTA.

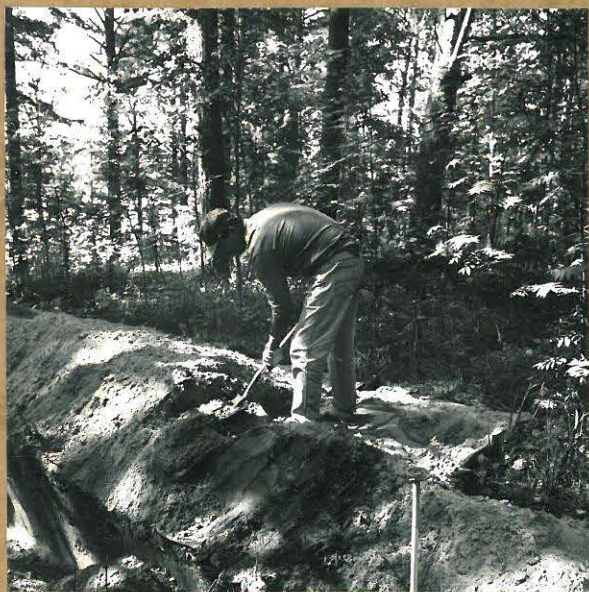
KUVA 6. F. 104643
NIEMEN LÄNSIOSAN JUOKSUHAU-
TOJA, KUVATTU IDÄSTÄ.

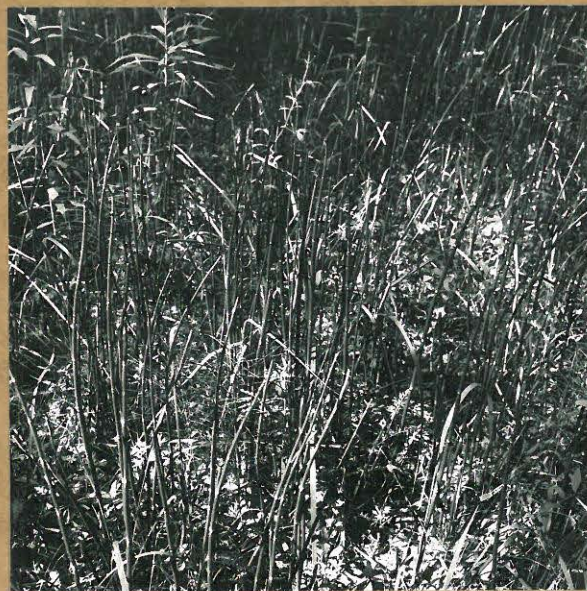
KUVA 7. F. 104644
KOEJOJA JA TAUSTALLA TARJANNE-
JÄRVI, KUVATTU KOILLISESTA.

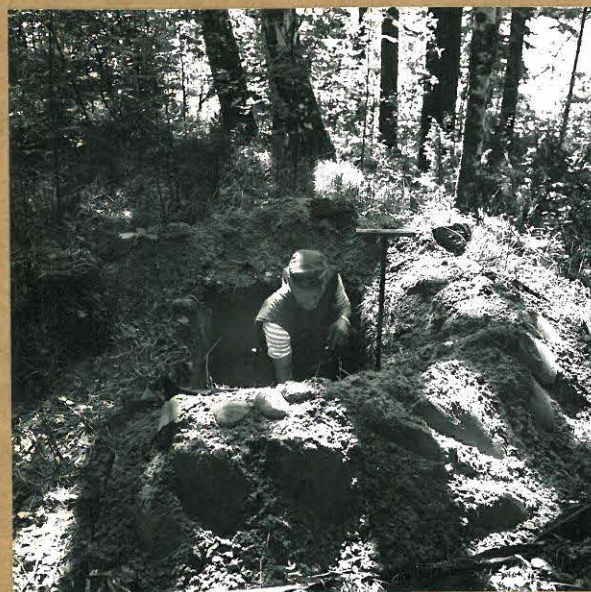
KUVA 8. F. 104645
PIIRTÄJÄ PÄIVI MAARANEN TUTKII
KOEJOJAN PROFIILIA, KUVATTU LOU-
NAASTA.

KUVA 9. F. 104646
KOSOVONALBAANILAINEN ARKEO-
LOGI MITTAT PEITTÄÄ KOEJAA.

KUVA 10. F. 104647
ÄIJÄNNIEMEN VANHOJEN PELTOJEN
KORDALLA KASVOI RUNSAASTI KAN-
GASKORTETTA.

KUVA 11. F. 104648
VISUVETELÄINEN PEKKA NIEMI KAI-
VAA KOE KUOPPAA.